

Synpunkter på förslag till Miljömål för Alingsås kommun

Inledning

Naturskyddsföreningen i Alingsås lämnar med denna skrivelse synpunkter på det förslag till lokala miljömål som varit ute på remiss under senhösten.

Föreningen konstaterar att uppläggning och anpassning till det system som skapas via de 15 nationella miljömålen och de likaledes därtill anpassade regionala målen är bra. Genom detta skapas ett system som är likformigt och därför underlättar framtida utvärdering och jämförelser med närliggande kommuner.

Föreningen konstaterar tyvärr också att mycket lite gjorts för att mer påtagligt engagera kommunens invånare i gemen att delta i processen och komma med förslag på mål och åtgärder, bl.a. genom att tidsramen varit mycket begränsad. Kanske är detta ändå förklarligt och möjligen försvarligt då inte så många mål tagits bort (de som anses uppnådda) och endast ett begränsat antal helt nya mål tillförts de mål som sedan länge styr kommunens miljöarbete. I det fortsatta arbetet hoppas föreningen dock att tillsammans med övriga intresserade få deltaga mer aktivt, och framförallt gäller detta vid en framtida djupare revision och diskussion om de mål och det åtgärdsarbete som skall styra arbetet efter 2008.

Kommunen har under en tid saknat fungerande agendaansvarig och miljösamordnare vilket medfört att intresset för kontakter med och överblick i miljöarbetet för Västra Götaland blivit lidande. Förutom anknäring till (i vissa fall saknas ju dessutom egna mål) riks- och regionala mål – måste rimligen även kopplingar finnas till näraliggande kommuner, särskilt vad avser t.ex. de mål som inrymmer våra vattendrag och stora sjöar. I vissa avseenden kommer en sådan samordning att komma till stånd genom arbetet inom EU, bl.a. annat kan ramdirektivet för vatten komma att medföra en långtgående integrering av närliggande kommuners arbete med vattenfrågor. Integrering och samarbete i miljöfrågorna är viktigt eftersom det rent konkret är kommunerna och deras invånares verksamheter och liv som faktiskt i slutändan ger upphov till miljöpåverkan som kan påverkas både positivt och för den delen även negativt framförallt genom lokala åtgärder.

Att uppnå de i många fall ambitiösa nationella miljömålen kräver att politiker i kommunstyrelser och nämnder är väl insatta i miljötänkande och därmed kan axla ansvaret för den lokala samordningen av åtgärder som kan behövas. För att lösa miljöproblemen, och kunna hantera de viktiga framtidsfrågor som skapandet av det hållbara samhället ställer, krävs dessutom en omfattande utbildning, information och delaktighet både av politiker och allmänhet. Kommunen besitter via sitt planmonopol ett mycket kraftfullt verktyg för att reglera ett flertal verksamheter med stor inverkan på hur vår miljö utvecklas i Alingsås. Att få **en verklig delaktighet** av betydligt fler människor i denna planprocess borde kunna vara ett viktigt steg på vägen att få fler människor att intressera sig aktivt för vår miljö och framtid och kan ju dessutom anses vara ett viktigt steg för att öka närdemokratin. Tyvärr kan konstateras under senaste åren har utvecklingen delvis varit den motsatta med påföljd att människor reagerat mot föreslagna planförändringar.

Almänna synpunkter :

Det är bra med tydliga, konkreta mål så som de ofta är formulerade – målen blir då möjliga att mäta på ett bra sätt. En tendens i målskrivningen är att Alingsås kommun ses som en isolerad ö, utan sidoblickar mot omgivande kommuner, något som måste ändras där åtgärder uppenbart når längre genom ett samarbete. Kommunen har ju här redan positiva förebilder i form av t.ex. Anten-Mjörnkommittén.

Som påpekades ovan är förändringen av målstrukturen mot en allokering på de 15 nationella målen bra, men tyvärr förloras samtidigt den ”verksamhetsanknytning” som de tidigare lokala målen kunde fördelas på. Vid de tidigare miljörevisionerna tydliggjordes framförallt inom vilka ”verksamheter” det var problematiskt att nå målen, vilket var bra. Detta måste om möjligt fortsättningsvis tydliggöras på liknande sätt.

I några fall förekommer trots omarbetning och utfasning av vissa målskrivningar en otydlighet oftast på det sätt att ingen som helst kvantifiering av åtgärderna görs utan i princip en igångsättning av åtgärd utgör måluppfyllelse. Detta för inte särskilt mycket framåt i arbetet och bör omarbetas i det förslag som antas. Slutligen inställer sig också ett par frågor; Vad händer med de mål som fasats ut för att de uppnåts? Har vi nått så långt det går? Avstannar arbetet med åtgärder trots att betydligt mer kan uppnås?

I det följande ges mer specifikt synpunkter på en del av de olika målpunkterna, först avseende den genomgång och värdering av de mål som anses **uppfyllda**. Tolkningen av detta anser föreningen ibland vara tvivelaktig.

Specifika synpunkter

Uppnådda mål

- P 8 Hur är det med det som inte redovisas? Partiklar redovisade som PM10 eller PM2.5 vilka på senare år visats kunna ha stora hälsoeffekter?
- P 10 Procentuellt är ökningen för busstrafiken mycket större. Är detta delvis skolskjutstrafik, och följaktligen ingen förändring mellan trafikslag? Vad händer i tätorten framgent då Flexlinjen försvinner?
- P 22-23 Kan ett mål anses uppnått om slam inte kan återföras till jordbruksmark ? Knappast! Slammet är en stor potentiell ”gödningsprodukt” som kan bidra till att användningen av konstgödning minskar
- P 24 Det suddiga målet biologisk mångfald är knappast uppnått bara genom LIP-projektet kring Mjörn. Bedömning är alltför lättvindig och schablonartad, endast en mer omfattande inventeringssinsats skulle kunna visa om målet verkligen nåts. Det man kan konstatera är att möjligheter skapats för att bidra till att målet nås. Målet som sådant var från början alltför diffust satt. I det nya förslaget bör konkreta mål om biologisk mångfald pekas ut under relevanta delar av de 15 målen. (Jfr. nedan)
- P 28 Ekologiskt odlad areal 17%. Utgår från sökta stöd, då oftast extensiv vall utan aktiv produktion. I aktivt jordbruk finns 4-5 gårdar (i KRAV) med kanske 1% av åkermarksarealen, i nyckeltalstabellen anges ca 4%. Vad gäller? Föreningen anser att det är långt kvar till uppnått mål.

P 30   KRAV-livsmedel i alla butiker. Kan målet egentligen sättas lägre? Meningslös nivå. Kanske beroende på att kommunen **inte direkt kan påverka** utbudet. **Indirekt** kan dock kommun och förvaltningar (som storkonsumenterna) genom att efterfråga KRAV-livsmedel och miljömärkta produkter bidra till att efterfrågan skapas eller ökar markant. Vad gör man när Lidl dyker upp med sitt sortiment? Vi behöver modeller för att effektivt påverka även den enskilde konsumenten. Kontakta t.ex. Grästorps kommun där erfarenheter finns från ett bra sådant arbete som bedrivits länge.

På slutet finns ett antal tidigare miljömål som mycket riktigt konstateras inte kan inrymmas i den nationella miljömålsstrukturen. Icke desto mindre är några av dessa punkter mycket viktiga för att komma framåt med åtgärder då de direkt berör verksamheter och människors liv. Kommunens policydokument avseende miljö och folkhälsa bör ju omfatta skrivningar som täcker dessa mål. Det är dock viktigt att konkretiseringen t.ex. av målet – ”Låta kretsloppstänkande och en ekologisk grundsyn präglade all kommunal planering” inte försvinner i samband med omformulering och inlemmande i andra texter. Raka och tydliga skrivningar är i sådana sammanhang att föredra.

Många ej uppnådda mål bör i det nya förslaget få en tydligare och mer stringent formulering som gör dem klart mätbara. Risker i miljömålsarbetet kan ibland bli uppenbara, att problematiken kringgås om det visar sig svårt att klara uppsatta mål. – Ett exempel utgör målet ”Minskad elanvändning” som uppenbart inte nås och som i ny formulering blir ”effektivaste kommun”. Det innebär att man **inte lägger samma konkreta krav på besparing**. Man kan ivra för lågenergilampor men slösa med antalet lampor. Man bör istället kunna definiera effektivast som minsta *per capita* användning vilket i slutändan innebär en väsentlig besparing och som lätt kan vidareutvecklas genom att siffror definierar målet i framtida revideringar (jfr. nyckeltal i miljöredovisningen)

Miljömål 2005-2008

I anslutning till ett flertal mål kan konstateras att informations- och utbildningsdelar bör framhävas tydligare som åtgärder för uppnå målen. Exempel på målrelaterade frågeställningar där dessa insatser kommer att ha en avgörande betydelse är: Hur skall man minska energianvändningen? – minska mängden handelsgödsel? – förändra skogsbruket och genomföra skogens miljöcertifiering? – öka arealen KRAV-produktion? etc. Intensiv samverkan behövs med olika intresseorganisationer och aktörer inom respektive verksamheter. I viss utsträckning kan också lokala mål formuleras baserat på utbildnings/informationsinsatser, och de kan då redovisas i mängd arbetsgrupper, antal möten etc. Vidare måste också direkt mätning på rätt plats (för areella näringar t.ex.) ske istället för att grövre nationell statistik utnyttjas.

P 1   Jfr diskussionen ovan om att en klar målsättning ges, antingen minskning med x% eller den minsta *per capita*-användningen (observera att detta mått dock kan vara mer komplext, beroende på industristruktur etc.). I dagens situation, när kommunen satsar på ”ljussättning” och ”ljusguide” för allmän användning, riskerar en sådan utveckling att leda till ökad elanvändning och därmed motverka en minskad elanvändning, som absolut bör vara målet.

P 3-4   Har kommunen redan gjort omfattande minskningar? I annat fall är det väl önskvärt att kommunen bidrar med en större andel än vad som anges för P 3. En särredovisning

av användningen av olja respektive drivmedel skulle dessutom tydliggöra var insatserna bör fokuseras. Drivmedelminskningar kan t.ex. uppnås med radikalt olika åtgärder.

P 5 Vag och defensiv? målformulering. Ange istället att elanvändningen *per capita* ska vara t.ex. 25% under kommunens genomsnitt för bostadsområden!

P 6 I enlighet med påpekandet under tidigare P 8 måste något om partiklar inrymmas i målet.

P 8 Återföringen av aska kan under vissa förhållanden medföra "extraurlakning" av kväve. Gäller målet samtliga sjöar och vattendrag i skogarna? I så fall svårt att nå och tveksamt om nuvarande mätningar är tillräckliga.

P 9 Skrivningen defensiv. Ta bort ordet kunna alternativt för till –"..så att **endast** den" minst ...." på det sätt som föreslås för enskilda konsumenter? i efterföljande punkter.

P 15 Angelägen punkt med tanke på omfattningen av båtlivet inte minst i Mjörn. Upplysning och information (tavlor på strategiska ställen) om de naturvärden som finns i t.ex. Mjörn och som behöver värnas. Det är också viktigt att t.ex. vattenskotrar inte ånyo hittar vägen till sjöarna.

Beträffande **Säker strålmiljö** bör problemen med olämplig placering av master för mobiltelefoni också beaktas.

P 19 Med tanke på vad som sägs om svårigheterna att uppnå målet **Ingen övergödning** så anser föreningen att målet 15% ökning av arealen skydds-zoner är för passivt.

Miljömålet **Levande sjöar** och vattendrag kommer i bästa fall att påverkas mycket positivt när väl EU:s ramdirektiv för vatten implementerats fullt ut. Oavsett detta finns det anledning för kommunen i de lokala miljömålen att vara aktiv i arbetet att förbättra de ekologiska förhållandena i våra stora sjöar och vattendrag i samarbete med övriga berörda kommuner.

P 22-23 Dagvattenhanteringen är en viktig bit för att minska belastningen på våra stadsnära vatten som Gerdsken, Lillån och berörda delar av Sävån. En omedelbar implementering av intentionerna i den policy för dagvatten som arbetats fram, bör ske. Installation av rening för dagvattnet från området vid ICA-Maxi samt lämplig rening och hantering av **allt dagvatten** som leds till dessa vatten är ett lämpligt mål. Överhuvudtaget behöver dagvattenhanteringen till våra stora sjö- och å system beaktas (kanske i ett regionalt samarbete).

P 24 Den i Lillån inplanterade flodkräftan kommer att leva riskabelt med tanke på att pest finns i Sävån. Är det försvarbart att uppehålla detta bestånd via in-/ återplanteringar? En tom Lillån utgör istället en viss garanti för att bestånden uppströms särskilt de uppströms Gerdsken ska kunna klara sig ifrån pestsmitta.

P 25 Mjörnöringen är möjligen unik och bör i så fall åtnjuta en mycket hög prioritering som ett slags symbol för våra stora sjösystem (jfr. Gullspångsöringen). Kommunen kan förmodligen vara viktig som samordnare/koordinator för insatser från ett antal intressenter och i detta samarbete måste också Lerums kommun innefattas. Här finns en stor mängd åtgärder som kan vidtagas efter prioritering. Ett lyckat arbete kommer att vara en verklig fjäder i kommunens "miljöhatt" och kan få betydelse för en kommande "upplevelseturism" som ännu befinner sig i sin linda.

P 27 Bevara flodpärlmusslan i minst nuvarande omfattning. Finns idag någon verifierad lokal för arten inom kommunen? Om inte, får inplantering ske och är det önskvärt? Musslan är beroende av livskraftiga reproducerande bestånd av öring. Återskapa dessa

för Mjörnöringen först (jfr pkt 25). Som alternativ bör kanske uppmärksammas att glacialrelikter förekommer i de stora sjöarna. Ett mål som innebär bevarande också av dessa mer okända organismer kopplar till vattenkvalitet och miljöbelastning, då flera arter är djuplevande och kan drabbas av syrebrist i t.ex. Antens djuphålör.

De stora sjöarna har bedömts ha sådana värden att de förklarats som riksintressen. Detta förpliktigar, och verksamhet liksom inriktning på Anten-Mjörnkommittén bör ses över och utvidgas så att en ändamålsenlig integrering sker av intressenternas åtgärder..

Grundvatten av god kvalitet kommer också att påverkas positivt vid implementeringen av Vattendirektivet.

Detsamma gäller målet **Hav i balans samt levande kust och skärgård**, där avrinningen från Mjörn påverkar framförallt näringsbelastningen i systemet nedströms.

P 28 Har Högmossen sådana kvaliteter att reservat bör bildas? I så fall ska åtgärderna inriktas på det. Nyanläggning / restaurering av våtmarker kan vara ett lämpligt instrument för att både bidra till ökad biologisk mångfald och samtidigt positivt påverka näringsbelastningen varför en informations/upplysningskampanj bör ingå som åtgärd.

P.29 Föreningen anser att som ett steg på vägen kan detta mål vara bra, men det bör faktiskt stå FSC-certifiering då denna är striktare och i bästa fall kommer att skärpas/utvecklas ytterligare om miljöorganisationernas krav tillgodoses.

P 32 Återigen, har Månsaskogen dokumenterade kvaliteter ska den skyddas effektivt genom reservatsbildning. Åtgärden med informationsinsatser tillsammans med Skogsvårdsstyrelsen är bra och i linje med vad föreningen ovan efterlyste. Förekomsten av ”nya” smärre nyckelbiotoper bör uppmärksammas. Särskilt viktigt är också att vi får en utveckling som leder till ett ur alla synpunkter hållbart skogsbruk över mycket stor andel av skogsarealen.

P 34 Som ovan påpekats är vi inte överens om definieringen här. Målet kan mycket väl stå kvar men blir då inte uppnåbart inom tidsintervallet.

P 35 Jfr. anmärkningarna ovan. Passiv skrivning. Här krävs ett mer offensivt mål och bland åtgärderna omfattande information ihop med lämpliga intressenter, varav föreningen kan vara en.

P 36 Också detta finner föreningen vara passivt. Servera ekologiska (KRAV-märkta) livsmedel då de finns tillgängliga i rimlig omfattning och kvalitet.

P 37-38 Säkerställa värdefulla kulturmiljöer. En god ambition men hur? Observera att kulturmiljö är mark skapad och vårdad av människor – mark och bebyggelse – men framför allt ett levande landskap. Sådan miljö bevaras endast genom att stimulera bygdens näringar om aktiva miljöer är målet. I annat fall erhålles bara små museala miljöer av begränsat värde för miljömålet. Torstö är en underbar miljö, men regionmuseet har bedömt möjligheten för aktivt bevarande som otillräcklig, och här krävs därför eftertanke om vad syftet med målet är. Ödenäs by och landskapet runt omkring är ofta nämnt som värdefull trakt. Där är jordbruket snart helt borta, och därmed också kulturlandskapet. Kan man i samverkan med bygdens folk aktivera de areella näringarna och finna nya födkrokar? Det finns i dag resurser för många landsbygdssatsningar – diverse EU-stöd, regionala medel, etc. – men någon måste samordna detta. Precis som för tätortsnäringarna borde det finns personer på Futurum (eller liknande kontor) som bryr sig om landsbygden. I dag finns Leader-Kärnan för norra kommundelen, den minst problematiska. För södra delen, som är i snabbast

”förfall”, bör man sätta in särskilda åtgärder innan kulturlandskapet är helt igenvuxet eller omvandlat.

För att anknyta till delar av syftet med detta miljömål så bör rimligen ett mål som pekar på betydelsen av odlingslandskapets biologiska mångfald tas fram. Frivilliga krafter samman med engagerade småbrukare driver ett ”slåttergille” – Alingsås llerade Ängsgrupp – som bevarar delar av tidigare omfattande slåttermarker. Kanske någon målskrivning som innefattar någon av indikatorerna i denna slåtterängsflora? – Marker med späd ögontröst, kärrspira, slåtterblomma, slåttergubbe, jungfrulin, kattfot finns ju fortfarande kvar inom kommunen.

P 39 En viktig punkt som ger Alingsås som stad en viss särställning. I framtiden är det därför viktigt att planinstrumenten tillämpas fullt ut och samtidigt att medverkan från stadens invånare garanteras bl.a. genom att synpunkter beaktas.

P 45-49 Trafik och transporter har stor betydelse för den bebyggda miljön. Återigen blir regleringar och utformningar via planinstrumenten ett viktigt redskap. Särskilt angeläget är det att minska trafikflödet i stadens centrala delar, inte bara på enskilda gator utan som helhet varvid också uppnås framgång avseende luftföroreningar och buller.

P 51 Målet bör vara att eftersträva en återföring av slammet i den aktiva jordbruksproduktionen. Kampanjer och annan information!

Avslutningsvis vill föreningen återigen betona betydelsen av en mer offensiv satsning på bl.a. information – utbildning både av politiker, tjänstemän och kommuninvånare. Miljöfrågorna måste upp på dagordningen ordentligt igen, varvid lokala media och annan information som går ut till kommuninvånarna bör användas. Framförallt behöver miljöfrågorna dessutom integreras på ett ändamålsenligt och tydligt sätt i allt planarbete som kommunen bedriver. För att uppnå detta, anser föreningen att det är nödvändigt med ett inlemmande av någon form av överordnat miljöpolicy-/programdokument i Alingsås visionsprogram eftersom detta ”styr” en hel del av kommunens arbete. Genom detta kan miljömålsarbetet drivas framåt i önskvärd takt med deltagande av kommunen och dess förvaltningar samt de intresserade alingsåsarna.

Inför en framtida revision (efter 2008), och i samband därmed fastställande av nya och längre gående mål, är det önskvärt med en än tydligare konkretisering av målen jämfört med nuvarande förslag. Förslaget är dock i detta avseende bättre än det program som nu finns. Mycket konkreta målskrivningar underlättar värderingen av utfallet vid varje tidpunkt, och gör det följaktligen lättare att vidta kompletterande eller alternativa åtgärder för att målet ska kunna uppnå inom avsedd tid.

Alingsås den 20 december 2004

Ingvar Andersson / Naturskyddsföreningen i Alingsås